

Sygn. akt V ACa 832/14

V ACz 838/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Irma Kul
Sędziowie:	SA Katarzyna Przybylska SA Maryla Domel-Jasińska (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Justyna Stankiewicz

po rozpoznaniu w dniu 18 marca 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa M. P. (1), K. P. (1), D. P. (1), M. P. (2), Z. B. (1), A. P. i D. B.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów i zażalenia pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 11 sierpnia 2014 r. sygn. akt I C 67/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 12 (dwunastym) w ten sposób, że zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwotę po 616,15 (sześćset szesnaście złotych i piętnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala zażalenie w pozostałym zakresie;

III. oddala apelację powodów;

IV. zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwotę po 771,40 (siedemset siedemdziesiąt jeden złotych i czterdzieści groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy

UZASADNIENIE

Powodowie A. P. i M. P. (1) domagali się zasądzenia na rzecz każdego z nich od pozwanego (...) SA w W. kwoty 80 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kwoty 40 000 zł, również z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, z powodu śmierci ich małoletniej córki D. P. (2), która została śmiertelnie potrącona podczas

przechodzenia przez jezdnię, przez kierującego pojazdem S. S., ubezpieczonego od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanej spółce.

Z tego samego zdarzenia roszczenia wywodzili również: powódka K. P. (1) – ojczyista babcia zmarłej, domagając się kwoty 25 000 zł tytułem zadośćuczynienia, powodowie D. i M. P. (2) – bracia zmarłej, domagając się zadośćuczynienia w kwotach po 87 500 zł oraz odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej w kwotach po 25 000 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, a także powodowie D. i Z. B. (1) – dziadkowie macierzyści zmarłej, domagając się zadośćuczynienia w kwotach po 30 000 zł na rzecz każdego z nich, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany wniósł o oddalenie żądań powodów i zasądzenie od nich na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu. Wywodził, że roszczenia powodów są wygórowane, zaś wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym kwoty, przy uwzględnieniu stopnia przyczynienia się małoletniej do wypadku, spełniają swoją funkcję kompensacyjną. Nadto powodowie nie wykazali znaczącego pogorszenia się ich sytuacji życiowej.

W toku postępowania powódka A. P. rozszerzyła powództwo o kwotę 5.100 zł tytułem kosztów wykonania nagrobka, o kwotę 206,50 zł tytułem kosztów zakupu odzieży na pogrzeb córki oraz o kwotę 13,85 zł tytułem zwrotu kosztów zakupu materiałów na wykonanie krzyża dla zmarłej córki.

Wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w B. zasądził od pozwanego:

- na rzecz powódki A. P. kwotę 20 000 oraz kwotę 10.000 zł obie kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty, a także kwotę 2 653,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 września 2013 r. do dnia zapłaty;
- na rzecz powoda M. P. (1) kwotę 20 000 zł oraz kwotę 10 000 zł, obie kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- na rzecz powoda D. P. (1) kwotę 27 500 zł oraz kwotę 10 000 zł, obie kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- na rzecz powoda M. P. (2) kwotę 27 500 zł oraz kwotę 10 000 zł, obie kwoty wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- na rzecz powódki K. P. (1) kwotę 5 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 stycznia do dnia zapłaty.

Powództwo wytoczone przez powodów D. i Z. B. (1) zostało oddalone. Oddalono także dalej idące roszczenia pozostałych powodów.

Sąd Okręgowy zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kwotę 4 313,06 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nie obciążył powodów kosztami sądowymi i nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w B. kwotę 7219,16 zł tytułem kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

(...)w miejscowości T. kierujący samochodem N. (...) S. S. potrącił D. P. (2), która przechodziła przez jezdnię(...), patrząc zgodnie z kierunkiem poruszania się pojazdu. W wyniku tego potrącenia D. P. (2) zmarła. W chwili zdarzenia miała(...) Kierujący pojazdem posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym (...) SA. Zachowanie się kierującego pojazdem, który potrącił D. P. (2), nie było prawidłowe, gdyż jadąc z prędkością ok. 55 km/h nie wykorzystał on technicznych możliwości uniknięcia zderzenia z pieszą, czym przyczynił się do zaistnienia wypadku. Także D. P. (2) swoim nieprawidłowym zachowaniem stworzyła stan zagrożenia na drodze, nie wykorzystała możliwości zaniechania przekraczania jezdni wobec nadjeżdżającego samochodu w miejscu do tego nie przeznaczonym, nie korzystała zatem z prawa pierwszeństwa. Dysponowała wystarczającym czasem na zaniechanie manewru przekraczania jezdni i zatrzymania się przed pojazdem, gdyż jej

wejście na jezdnię następowało z pasa przeciwnego do kierunku jazdy samochodu. Przekraczała ona jezdnię bez zachowania szczególnej ostrożności i właściwego rozpoznania sytuacji drogowej, czym bezpośrednio przyczyniła się do zaistnienia wypadku drogowego.

Z opinii biegłego (...)P. A., którą Sąd Okręgowy uznał za jasną i rzetelną, wynikało, że to piesza z technicznego punktu widzenia w większym stopniu przyczyniła się do wypadku (k. 127-137 oraz k. 158-159).

W toku przeprowadzonego przez pozwanego postępowania likwidacyjnego pozwany przyznał powodom A. P. i M. P. (1) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwoty po 40 000 zł oraz kwoty po 20 000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się ich sytuacji życiowej. Na rzecz powodów D. i M. P. (2) ubezpieczyciel przyznał kwoty po 25 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz na rzecz powódki K. P. (1) kwotę 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia. Przyznane kwoty uwzględniały przyjęty przez pozwanego stopień przyczynienia się D. P. (2) do wypadku, na poziomie 50%.

Powodowie D. i Z. małż. B. nie występowali przed wniesieniem pozwu z żadnymi roszczeniami wobec pozwanego ubezpieczyciela.

Powódka A. P. w dacie wypadku zamieszkiwała razem(...) K. P. (1). (...) D. P. (2), jako córka i najmłodsze dziecko, była darzona troską i uczuciem przez wszystkich członków najbliższej rodziny, a szczególnie przez rodziców i braci. Po jej śmierci matka A. P. zaczęła (...). Wszyscy często odwiedzają grób zmarłej i ją wspominają.

Ojciec zmarłej M. P. (1) miał bardzo dobry kontakt z córką, (...)Córka go często odwiedzała i spędzała z nim czas. D. B. i Z. B. (1) nie mieszkają z A. P. i jej synami. (...).

Przed śmiercią córki A. P. uzyskiwała dochód z pracy w wysokości 1 100 zł miesięcznie. Z uwagi na problemy(...) Obecnie powódka uzyskuje dochód w wysokości 600 zł miesięcznie.

Powód M. P. (1) w 2010 r. wyjechał do pracy aby poprawić sytuację materialną rodziny. Obecnie utrzymuje się z prac dorywczych uzyskując dochody rzędu 1300-1400 zł miesięcznie.

A. P. poniosła koszty zakupu nagrobka dla córki w kwocie 5100 zł oraz koszty zakupu odzieży na pogrzeb córki w kwocie 206,50 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego żądania powodów, oprócz D. B. i Z. B. (1), zasługiwały na częściowe uwzględnienie.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, że odszkodowanie z art. 446 § 3 kc ma umożliwić naprawienie szkód majątkowych, niekiedy trudnych do uchwycenia i wymierzenia, które składają się na znaczne pogorszenie sytuacji życiowej najbliższego członka rodziny zmarłego. Przez pogorszenie się sytuacji materialnej poszkodowanego należy rozumieć także uszczerbek w sferze pozaekonomicznej, polegający na utracie oczekiwania na pomoc i wsparcie zmarłego w przyszłości.

Z kolei zadośćuczynienie, o którym stanowi art. 446 § 4 kc, stanowi formę rekompensaty pieniężnej z tytułu doznanej szkody niemajątkowej i ma być „odpowiednie” do doznanej krzywdy przez członków najbliższej rodziny zmarłego. Przy ocenie wysokości zadośćuczynienia należy brać pod uwagę stopień nasilenia cierpień psychicznych, rozstrój zdrowia wywołany tragiczną śmiercią osoby najbliższej, trwałość następstw traumatycznego zdarzenia i ich konsekwencje dla życia społecznego członka najbliższej rodziny, jak również stopień i nasilenie odczuwanej krzywdy i potrzebę zrehabilitowania jej skutków.

W zakresie zadośćuczynienia dotychczas przyznanego powodom przez pozwanego (oprócz powodów D. i Z. B. (1)) Sąd Okręgowy uznał, że kwoty ustalone przez pozwanego, nie były w pełni odpowiednimi w rozumieniu art. 446 § 4 kc. Zakres krzywdy i bólu, jaki towarzyszył i nadal towarzyszy rodzicom zmarłej, jej braciom i babci ojczystej, był ogromny i trudny do przełożenia na płaszczyznę materialną. (...). Rodzice, bracia i babcia K. P. (2) nadal odczuwają ból i krzywdę po stracie córki, siostry i wnuczki.

W związku z tragicznymi skutkami wypadku bracia zmarłej, tj. D. i M. P. (2),(...)

Sąd Okręgowy nie dopatrywał się jednak podstaw do zróżnicowania kwot zadośćuczynienia dla braci zmarłej, gdyż rodzina mieszkała wspólnie i to, co dotyczyło jednego z braci, miało wpływ na codzienne życie drugiego. Także to, co działo się z ich matką, miało na nich wpływ. A. P. reagowała na śmierć córki(...). (...) reagowali na to i próbowali wpłynąć na matkę, co świadczy o wpływie tego nieszczęśliwego zdarzenia na życie całej rodziny. Śmierć córki dotknęła także jej ojca M. P. (1),(...) jej strata była dla niego bolesna. Powódka K. P. (1) cały czas mieszkała przy wnuczce, miała z nią dobry kontakt i śmierć D. P. (2) była dla niej traumą.

Z kolei roszczenie dziadków macierzystych zmarłej, D. B. i Z. B. (1) Sąd I instancji uznał za nie zasługujące na uwzględnienie, gdyż ich ewentualna krzywda nie była taka, aby uzasadniała zasądzenie żądanych kwot zadośćuczynienia. Jak zeznała powódka D. B. stosunki dziadków macierzystych z wnuczką były normalne, a po śmierci wnuczki ich reakcje stanowiły normalną reakcję żałoby, która sama w sobie nie uzasadnia przyznania zadośćuczynienia z art. 446 § 4 kc. Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę na to, że D. B. i Z. B. (1) nie zgłosili wcześniej roszczeń wobec pozwanego, w prowadzonym przez niego postępowaniu likwidacyjnym. Wskazani powodowie nie byli w stanie racjonalnie wyjaśnić, dlaczego tego nie uczynili. W ocenie Sądu I instancji powodowie zarówno w dacie śmierci wnuczki, jak i obecnie, nie doznali takiej krzywdy, która uzasadniałaby zasądzenie zadośćuczynienia.

Sąd Okręgowy uznał za odpowiednie kwoty zadośćuczynienia określonego w art. 446 § 4 kc, w stosunku do powodów A. P., M. P. (1), D. P. (1) i M. P. (2), kwoty po 80.000 zł, a dla powódki K. P. (1) ogólną kwotę 20 000 zł.

Nadto Sąd ten uznał zasadność roszczeń odszkodowawczych powodów A., M., D. i M. P. (2), opartych na art. 446 § 3 kc, gdyż śmierć D. P. (2) pogorszyła znacznie sytuację życiową jej rodziców i braci. Zmniejszyły się bowiem dochody powódki A. P. w związku z reakcją na zgon, gdyż wcześniej pracowała ona w innym zakładzie za wynagrodzeniem w kwocie 1 100 zł miesięcznie, a po śmierci córki dochód powódki z tytułu innej pracy wynosi 600 zł miesięcznie. Nadto przyjmując za wiarygodne twierdzenia powodów co do zdolności córki, rodzice mogli zasadnie przypuszczać, że w przyszłości będą mogli liczyć na pomoc z jej strony. Wsparcia i pomocy ze strony siostry mogli także oczekiwać jej bracia, skoro rodzeństwo wspierało się i pomagało sobie wzajemnie.

W ocenie Sądu Okręgowego stosowne odszkodowanie dla rodziców zmarłej winno wynosić kwoty po 40 000 zł, a dla braci po 20 000 zł.

A. P. w związku ze śmiercią córki poniosła wydatki w łącznej kwocie 5 306,50 zł, na którą złożyły się koszty nagrobka i ubioru. Koszty te zostały udokumentowane fakturami i rachunkami, jak również nie były kwestionowane przez pozwanego. Sąd nie uwzględnił kwoty 13,85 zł jako kosztu krzyża bowiem z przedłożonego rachunku (k. 83) nie wynika, aby rachunek ten dotyczył kosztów wykonania krzyża. Obejmuje on cenę bliżej nieokreślonych materiałów i narzędzi.

W oparciu o wnioski opinii biegłego Sąd Okręgowy uznał, że D. P. (2) przyczyniła się do wypadku i fakt, iż była osobą małoletnią, nie eliminuje tego przyczynienia się. Jako uczestniczka ruchu drogowego wtargnęła na jezdnię w miejscu do tego nieprzeznaczonym, choć mając (...)winna już posiadać elementarną wiedzę na temat zasad poruszania się przy drodze i na drodze, w tym oczywistego faktu przechodzenia przez jezdnię w miejscach oznaczonych jako przejścia dla pieszych. Skoro zmarła była inteligentna i zdolna, jak twierdzili powodowie, to logiczne było przyjęcie posiadania przez nią wiedzy dotyczącej zasad przechodzenia pieszych przez jezdnię.

Sąd Okręgowy uznał przyczynienie się D. P. (2) do wypadku(...) i w związku z tym stosowne obniżenie dochodzonych i ustalonych roszczeń o 50%. Co prawda biegły w swojej opinii wyraźnie wskazał, że zmarła w większym stopniu przyczyniła się do zdarzenia, jednak biorąc pod uwagę także winę kierującego pojazdem, wiek poszkodowanej i okoliczności zdarzenia, Sąd ten uznał, iż należy na podstawie art. 362 kc obniżyć ustalone kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania o połowę.

W konsekwencji ustalone dla powodów A. P. i M. P. (1) kwoty po 80 000 zł tytułem zadośćuczynienia Sąd Okręgowy obniżył o połowę, przyjmując zasadność żądania kwot po 40 000 zł. Nadto Sąd ten uwzględnił wypłacenie z tego tytułu rodzicom zmarłej przez pozwanego kwot po 20 000 zł. Do zasądzenia od pozwanego na rzecz rodziców D. P. (2) pozostały zatem kwoty po 20 000 zł. Podobnie Sąd I instancji postąpił w odniesieniu do żądań o zapłatę zadośćuczynienia powodów D. i M. P. (2), uwzględniając kwoty już wypłacone przez pozwanego, tj. po 12 500 zł i zasądzając na rzecz każdego z tych powodów kwoty po 27 500 zł. Na rzecz powódki K. P. (1) Sąd Okręgowy zasądził tytułem zadośćuczynienia kwotę 5000 zł, uwzględniając wcześniej wypłaconą na jej rzecz kwotę 5000 zł i przyczynienie się małoletniej D. P. (2) do spowodowania wypadku w co najmniej 50%, co skutkowało w okolicznościach sprawy obniżeniem ustalonej na jej rzecz kwoty 20 000 zł do kwoty 10 000 zł.

W zakresie roszczeń odszkodowawczych, rozpatrywanych w perspektywie art. 446 § 3 kc Sąd I instancji, stosując analogiczne zasady, zasądził na rzecz powodów A. i M. P. (1) kwoty po 10 000 zł, uwzględniając kwoty wypłacone przez pozwanego z tego tytułu i przyczynienie się D. P. (2) do zdarzenia, zaś na rzecz D. i M. P. (2) również kwoty po 10.000 zł, uwzględniając kwotę ustaloną na 20 000 zł i przyczynienie się poszkodowanej.

Nadto na rzecz powódki A. P. Sąd Okręgowy zasądził połowę poniesionych przez nią wydatków związanych z pogrzebem, w kwocie 2653,25 zł (1/2 z kwoty 5306,50 zł), w oparciu o art. 446 § 1 kc. Wskazane wyżej kwoty Sąd zasądził wraz z ustawowymi odsetkami, stosownie do dyspozycji art. 481 kc.

W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone, tj. w odniesieniu do powodów A., M., D., M. i K. P. (1), jako żądania zawyżone, natomiast w odniesieniu do powodów D. i Z. B. (1), jako nieuzasadnione.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 i 100 kc, przyjmując, iż powodowie wygrali proces w 26%, zaś pozwany w 74%.

Sąd uwzględnił stawkę jednego pełnomocnika w kwocie określonej przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...)

Powodowie złożyli od powyższego wyroku apelację, skierowaną przeciwko rozstrzygnięciu o oddaleniu powództwa w części, odnoszącej się do powodów A., M., D., M. i K. P. (1) oraz o oddaleniu w całości powództwa D. i Z. B. (1), jak również przeciwko rozstrzygnięciu o kosztach procesu, zawartemu w punkcie 12 zaskarżonego wyroku.

Pozwany złożył zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu, kwestionując solidarne zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kwotę 4 313,06 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powodowie w apelacji zarzucili naruszenie prawa materialnego i prawa procesowego. W zakresie prawa materialnego apelujący wskazali na naruszenie:

1. art. 446 § 4 kc polegające na zasądzeniu na rzecz powodów zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej niewspółmiernego do doznanej krzywdy;
2. art. 446 § 4 kc przez jego błędną wykładnię, polegającą na:
 - a) nieodpowiedniej ocenie przyjętych kryteriów ustalenia wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, co w konsekwencji doprowadziło do zasądzenia na rzecz powodów nieadekwatnych kwot zadośćuczynienia,
 - b) nieprawidłowej interpretacji użytego w tym przepisie zwrotu „odpowiednia suma” poprzez przyjęcie, że zasądzone na rzecz powodów tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwoty będą adekwatne do rozmiaru krzywdy odczuwanej przez powodów i okoliczności sprawy, podczas gdy te kwoty są zaniżone i nieadekwatne do doznanej krzywdy,

3. art. 446 § 4 kc przez jego błędną wykładnię, polegającą na nieodpowiedniej ocenie przyjętych kryteriów ustalania wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa D. B. i Z. B. (1),

4. art. 446 § 4 kc przez oddalenie żądania powodów D. B. i Z. B. (1) o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, podczas gdy utrata bliskiej osoby spowodowała u nich indywidualne, negatywne doznania, których rozmiar i krzywda zostały wykazane w toku procesu,

5. art. 446 § 3 kc polegające na zasądzeniu na rzecz powodów stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w zaniżonej wysokości,

6. art. 362 kc przez uznanie, że małoletnia D. P. (2) przyczyniła się do powstania szkody w 50%.

Apelujący wskazali także na naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 kpc przez jego niewłaściwą wykładnię i zastosowanie, przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, co miało wpływ na wynik sprawy, a polegało na ustaleniu z naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów zbyt małego rozmiaru krzywdy po stronie powodów, a po stronie powodów D. B. i Z. B. (1) uznanie, że doznana przez nich krzywda nie uzasadnia zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia.

Art. 233 § 1 kpc został także naruszony, wg skarżących, przez przyznanie waloru wiarygodności w całości opinii biegłego i przyjęcie, że zmarła D. P. (2) przyczyniła się do wypadku.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący domagali się zmiany wyroku w zaskarżonej części przez uwzględnienie ich roszczeń do pełnej, określonej w pozwie wysokości i zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany w zażaleniu na rozstrzygnięcie o kosztach procesu, zawarte w punkcie 12 wyroku, zarzucił naruszenie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 100 kpc i art. 72 § 1 pkt 2 kpc oraz naruszenie art. 369 kc przez błędne zastosowanie wymienionych wyżej przepisów i przyjęcie, że Sąd rozpoznał jedno powództwo, a pełnomocnik pozwanego prowadził postępowanie dotyczące jednej sprawy cywilnej; a ponadto że istniała więź solidarna na mocy ustawy lub umowy, co skutkowało przyznaniem pozwanemu zaniżonych kosztów zastępstwa procesowego solidarnie od powodów w łącznej kwocie 4 313,06 zł, zamiast zasądzenia kwot:

- a) 1800 zł od powódki A. P.,
- b) 1800 zł od powoda M. P. (1),
- c) 1224 zł od powoda D. P. (1),
- d) 1224 zł od powoda M. P. (2),
- e) 1440 zł od powódki K. P. (1),
- f) 2400 zł od powódki D. B.,
- g) 2400 zł od powoda Z. B. (1),

W związku z powyższym pozwany domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia przez zasądzenie na jego rzecz od wymienionych wyżej powodów określonych wyżej kwot tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i zasądzenie od każdego z powodów na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

W ocenie pozwanego pełnomocnik powodów nie sporządził jednego pozwu, lecz siedem pozwów, a Sąd rozpoznał siedem oddzielnych powództw w jednym procesie. Skoro brak jest więzi solidarnej między „stronami” to wynik

procesu musi zostać ustalony oddzielnie dla każdego z powodów. Żalący się wskazał, że znane są mu orzeczenia Sądu Najwyższego, m.in., uchwała z 30 stycznia 2007 r. sygn. akt III CZP 130/06 i postanowienie z 11 maja 1966 r., sygn. akt I CZ 36/66, w których przyjęto, że współuczestnikiem procesu, zastępowanym przez jednego fachowego pełnomocnika należą się koszty w granicach jednego wynagrodzenia, jednak orzeczenia te odnoszą się do współuczestnictwa materialnego (art. 72 § 1 pkt 1 kpc) a nie do stanu faktycznego, będącego przedmiotem niniejszej sprawy.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie od nich na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, zaś powodowie domagali się oddalenia zażalenia pozwanego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powodów nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż zgłoszone w niej zarzuty nie były trafne. Sąd I instancji nie dopuścił się zarzucanych w apelacji naruszeń prawa materialnego i prawa procesowego.

Na wstępie rozważań należy zwrócić uwagę, iż przed wprowadzeniem w życie art. 446 § 4 kc przepisem art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. (Dz.U. nr 116, poz. 731), dyspozycja art. 446 § 3 kc w zakresie pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego odnosiła się nie tylko do pogorszenia sytuacji życiowej w aspekcie materialnym, ale również w sferze niematerialnej, np. na skutek doznania silnego wstrząsu psychicznego na skutek tragicznej śmierci osoby najbliższej, pociągającego za sobą osłabienie aktywności życiowej, czy ujawnienia poważnych cierpień moralnych, skutkujących poczuciem krzywdy.

Po wejściu w życie art. 446 § 4 kc, upoważniającego Sąd do przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, art. 446 § 3 kc odnosić należy do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego wyłącznie w aspekcie materialnym. W tej sytuacji powoływanie się przez skarżących w uzasadnieniu apelacji na cierpienia moralne i poczucie krzywdy powodów oraz orzeczenia SN zapadłe przed wejściem w życie art. 446 § 4 kc, nie mogło odnieść skutku. Sąd Okręgowy zasądził odszkodowanie na podstawie art. 446 § 3 kc na rzecz powodów A., M., D. i M. P. (2), w równych kwotach po 10 000 zł, z uwzględnieniem wypłaconych wcześniej tym powodom przez pozwanego odszkodowań za pogorszenie się ich sytuacji życiowej, a także przyczynienia się zmarłej córki siostry powodów do wypadku drogowego z dnia 6 czerwca 2012 r. Wobec faktu, iż pozwany tego rozstrzygnięcia nie zakwestionował, gdyż nie złożył apelacji, rozstrzygnięcie to należy zaakceptować. Zauważyć jednak należy, że nie sposób z całą pewnością twierdzić, w odniesieniu do dziesięcioletniego dziecka, o możliwościach materialnego i osobistego wsparcia z jego strony rodziców i rodzeństwa w przyszłości, a co za tym idzie o znacznym pogorszeniu przez nich sytuacji życiowej w przyszłości spowodowanej śmiercią małoletniego dziecka. Zasądzone przez Sąd I instancji kwoty, w zestawieniu z kwotami wcześniej wypłaconymi powodom przez pozwanego, w okolicznościach sprawy, stanowią stosowne odszkodowanie w rozumieniu art. 446 § 3 kc, zaś skarżący nie wskazali racjonalnych przyczyn pozwalających na uznanie, że ustalone odszkodowanie jest zbyt niskie. Niezależnie od tego wypadka wskazać, że Sąd I instancji przyjął co prawda za wiarygodne twierdzenia powódki A. P. o tym, iż poprzedni pracodawca nie przedłużył jej umowy o pracę za wynagrodzeniem w wysokości 1100 zł miesięcznie(...), jednak powódka nie przedstawiła w postępowaniu żadnego dokumentu potwierdzającego tę okoliczność. Nadto w odniesieniu do roszczenia odszkodowawczego powoda M. P. (1) Sąd Okręgowy nie przedstawił w pisemnym uzasadnieniu wyroku motywów wskazujących na znaczne pogorszenie się jego sytuacji życiowej w związku ze śmiercią córki, a tylko znaczne pogorszenie, a nie pogorszenie w ogóle, uprawnia do żądania odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 kc. Tę samą argumentację można odnieść do żądań odszkodowawczych wszystkich powodów. W związku z powyższym zarzut naruszenia art. 446 § 3 kc uznać należało za niezasadny.

Sąd Okręgowy nie dopuścił się także naruszenia art. 446 § 4 kc, we wszystkich aspektach, przedstawionych w apelacji.

Krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy rozważany przypadek powinien być traktowany indywidualnie, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. W wyroku z dnia 3 czerwca 2011 r. sygn. akt III CSK 279/10 Sąd Najwyższy podkreślił, że

wprowadzenie do przepisu klauzuli „odpowiedniej sumy” pozostawia sądowi orzekającemu margines uznaniowości co do wysokości zasądzonej kwoty. Jest on dodatkowo wzmocniony fakultatywnym („może”) charakterem tego przyznania, co wskazuje na zasadność roszczenia o należne zadośćuczynienie dopiero po przekroczeniu pewnego poziomu krzywdy wskutek śmierci osoby bliskiej. Swoboda ta, zwana prawem sędziowskim, nie oznacza jednak dowolności, gdyż przyznanie odpowiedniej sumy tytułem kompensacji krzywdy jak i jej odmowa, muszą być osądzone w stanie faktycznym sprawy.

Oddalenie powództwa D. B. i Z. B. (1) o zasądzenie zadośćuczynienia z art. 446 § 4 kc Sąd Okręgowy uzasadnił tym, iż nie doznali oni w związku ze śmiercią wnuczki takiego poziomu krzywdy, który wymagałby kompensaty w postaci zadośćuczynienia. Trafnie wskazał Sąd I instancji, że powodowie D. i Z. B. (2) nie wykazali, aby poziom doznanej przez nich krzywdy był szczególnie wysoki i wykraczał poza poziom normalny, związany z utratą osoby bliskiej. Powodowie nie wskazali na żadne przejawy szczególnej krzywdy, zaś twierdzenia powołane w apelacji, m.in. o szczególnym emocjonalnym związku powodów z wnuczką nie znalazły odzwierciedlenia w treści zeznań D. i Z. B. (1), Powódka D. B. zeznała bowiem, a powód Z. B. (1) potwierdził jej zeznania, iż relacje powodów z wnukami były normalne, powodowie nie korzystali po śmierci wnuczki z pomocy (...). Twierdzenia powoda Z. B. (1) o pogorszeniu się(...). W tej sytuacji zasadnie Sąd Okręgowy oddalił żądanie powodów D. i Z. B. (1) o zasądzenie zadośćuczynienia. Zadośćuczynienie pełni funkcję kompensacyjną. Suma pieniężna przyznana z tego tytułu ma stanowić przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Powinna ona wynagrodzić doznane cierpienia fizyczne i psychiczne oraz ułatwić przezwyciężenie ujemnych przeżyć, aby w ten sposób, przynajmniej częściowo, została przywrócona równowaga, zachwiana na skutek wypadku.

W literaturze i orzecznictwie wskazuje się, że na rozmiar krzywdy podlegającej naprawieniu poprzez zadośćuczynienie, o którym mowa w art. 446 § 4 kc, mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek zarówno zmarłego, jak i pokrzywdzonego (patrz: m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, z 20 grudnia 2012 r. IV CSK 192/12 i z 10 maja 2012, IV CSK 416/11)

Kompensacyjna funkcja zadośćuczynienia ma istotne znaczenie przy ustalaniu jego wysokości. W szeregu orzeczeniach wydanych w ciągu ostatnich lat Sąd Najwyższy podkreślał, że ze względu na kompensacyjny charakter zadośćuczynienia jego wysokość musi przedstawiać wartość ekonomiczną adekwatną do warunków gospodarki rynkowej. Przesłanka „przeciętnej stopy życiowej” społeczeństwa ma w powyższym względzie charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak, aby jego przyznanie nie doprowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawiać zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących jego rozmiar (patrz: wyroki Sądu Najwyższego: z 12 września 2002, IV CKN 1266/00, z 3 czerwca 2011, III CSK 279/10, z 10 maja 2012 r, IV CSK 416/11)

Oceniając okoliczności sprawy według kryteriów obiektywnych, należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy zasadnie uznał, iż odpowiednim zadośćuczynieniem w rozumieniu art. 446 § 4 kc dla rodziców zmarłej D. P. (2), a także dla jej braci, jest kwota 80 000 zł, zaś dla babci K. P. (1) kwota 20 000 zł. Wskazane kwoty zadośćuczynienia za krzywdę mają realnie odczuwalną wartość ekonomiczną, która spełnia funkcję kompensacyjną i nie prowadzi do wzbogacenia powodów w związku ze zdarzeniem, które uzasadniało ich przyznanie. Nie doszło zatem w rozpoznawanej sprawie do zarzucanych w apelacji naruszeń art. 446 § 4 kc i art. 233 § 1 kpc.

Inną natomiast kwestią, rzutującą na wysokość ostatecznie zasądzonego od pozwanego na rzecz poszczególnych powodów zadośćuczynienia, było przyczynienie się małoletniej D. P. (2) do wypadku, na skutek którego poniosła ona śmierć. Przyczynienie się osoby małoletniej, której nie można przypisać winy, nie prowadzi do zwolnienia sprawcy szkody do odpowiedzialności, jednak może skutkować zmniejszeniem należnego odszkodowania (zadośćuczynienia) przy uwzględnieniu stopnia tego przyczynienia. Zachowanie się małoletniego poszkodowanego, stanowiące odrębną, konkurencyjną współprzyczynę szkody w stosunku do zdarzenia przypisanego osobie ponoszącej odpowiedzialność

za szkodę, podlega ocenie w kategoriach przyczynienia się także wtedy, gdy poszkodowanemu z powodu wieku winy przypisać nie można (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2006 r. IV CSK 118/06). Art. 362 kc zawiera dyspozycję uprawniającą Sąd do miarkowania odszkodowania (zadośćuczynienia), natomiast samo przyczynienie się nie jest wyłączną przesłanką zmniejszenia odszkodowania (zadośćuczynienia). Art. 363 kc jest wyrazem zasady sędziowskiej wymiaru odszkodowania, która w granicach w nim wyznaczonych daje Sądowi możliwość uwzględnienia wszystkich okoliczności sprawy.

Sąd Okręgowy wyjaśnił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dlaczego uznał za zasadne dokonanie miarkowania ustalonych dla poszczególnych powodów odszkodowań i zadośćuczynień o 50%.

Przyczynienie się D. P. (2) do zaistnienia wypadku (...) zostało ustalone przez biegłego P. A. w sporządzonej przez niego opinii, której nie sposób zakwestionować, gdyż jest to opinia wyczerpująca i rzetelna. Trafnie wskazał Sąd Okręgowy, (...), inteligentna dziewczynka z całą pewnością znała, a przynajmniej znać powinna, zasady bezpiecznego przekraczania jezdni, gdyż o zasadach tych informowane są już (...). Nie można zaakceptować poglądu skarżących, iż Sąd Okręgowy błędnie przyjął przyczynienie się małoletniej do wypadku w 50%. Przyczynienie się to było nawet większe, jednak biegły nie był w stanie podać jego wielkości. Ustalenie przyczynienia się w 50% było zatem przyczynieniem się określonym w dolnej granicy.

W związku z powyższym nie były zasadne zarzuty naruszenia art. 363 kc i art. 233 § 1 kp, odnoszące się do ustalenia stopnia przyczynienia się małoletniej do wypadku w oparciu o opinię biegłego.

W konsekwencji Sąd Okręgowy zasądził na rzecz poszczególnych powodów zmiarkowane o 50% kwoty zadośćuczynienia i odszkodowań, z uwzględnieniem wcześniej wypłaconych im przez pozwanego kwot z obu tytułów.

Nie znajdując uzasadnionych podstaw do uwzględnienia zarzutów i wniosków skarżących powodów należało ich apelację oddalić, na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o art. 98 kpc w zw. z art. 105 § 1 kpc, zgodnie z zasadą, że współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych.

Zażalenie pozwanego, skierowane przeciwko rozstrzygnięciu o kosztach procesu, zawartemu w punkcie 12 wyroku Sądu Okręgowego, zasługiwało na uwzględnienie jedynie w tej części, w której skarżący wskazał na naruszenie art. 369 kc i przyjęcie przez Sąd I instancji istnienia solidarności po stronie powodów. Zgodzić się należało ze skarżącym, że nie sposób wywodzić o solidarności po stronie powodów, ani wynikającej z ustawy, ani też z czynności prawnej.

Nie można jednak podzielić poglądu pozwanego, wyrażonego w zażaleniu, jakoby w rozpoznawanej sprawie nie występowało po stronie powodowej współuczestnictwo materialne. Zgodnie z art. 72 § 1 pkt 1 kpc kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią prawa i obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne). Prawa powodów w rozpoznawanej sprawie oparte były na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, co czyniło ich współuczestnikami materialnymi sporu. Pogląd skarżącego, iż Sąd Okręgowy rozpoznał kilka powództw był zatem nieuprawniony i brak było również podstaw do uwzględnienia żądania w zakresie zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu przez zasądzenie na rzecz pozwanego od każdego z powodów kwot stanowiących koszty zastępstwa procesowego.

Zaskarżone postanowienie podlegało zmianie na podstawie art. 397 § 2 kpc w zw. z art. 386 § 1 kpc i art. 105 § 1 kpc przez zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwot po 616,15 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Zważyć należało, iż zgodnie z art. 105 § 1 kpc współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą znaczne różnice. Sąd Apelacyjny znacznych różnic w odniesieniu do udziału w sprawie poszczególnych współuczestników nie dopatrywał się, stąd zasądzone należne pozwanemu koszty zastępstwa procesowego od każdego ze współuczestników w częściach równych.

Brak było podstaw do podwyższenia stawki kosztów zastępstwa procesowego dla pozwanego, gdyż w ocenie Sądu Apelacyjnego nakład pracy pełnomocnika pozwanego, mimo występowania kilkorga powodów, nie był znacznie wyższy od tego, jaki obserwuje się w przypadku jednego bądź dwóch powodów w analogicznych sprawach. W związku z powyższym zażalenie w pozostałym zakresie należało oddalić, w oparciu o art. 385 kpc w zw. z art. 397 § 2 kpc.